

Наталя НАУМ,

народна артистка України

“ЗА ДВОМА ЗАЙЦЯМИ”

35 років минуло відтоді, як на кіноекран вийшов фільм “За двома зайцями”, створений Віктором Михайловичем Івановим. Пишучи спомини, до шановного, і так потрібного, журналу “Кіно Театр”, подумки поринаю в той час і перед очима, як на екрані, живі - Віктор Михайлович Іванов, Олег Борисов, Микола Федорович Яковченко, Костянтин Єршов, Лідія Тихонівна Байкова... Серце стислося... Їх нема... Та й екран українського кінематографу, здається, вже остаточно згас... Отже, - лишилась пам'ять, чи - “Екран пам'яті”, на тлі якого постають постаті цих людей. Людей наснажених і спраглих мистецтва, вимогливих до найменших дрібничок в роботі, з не простими, бентежними, але, водночас, такими вразливими душами.

Не теоретичні дослідження мистецтвознавців, не гучні титули, престижні нагороди та призи на кінофестивалях, а саме відтинок часу у 35 років, впродовж яких ця феєрична кінокомедія не сходить з екрану і, без сумніву, є однією з найбільш демонстрованих українських кінострічок, саме ця, непідвладна часові, її популярність в українського глядача, визначили класичний рівень цієї стрічки, належність її до, як зараз кажуть, “золотого фонду” Українського Кінематографу. Навряд, чи хто наважиться заперечити саме

таке визначення рівня цієї кінокартини. Але чому досі ні Міністерство культури, ні шановані наші творчі Спілки, ні незлічені наші різноманітні Фонди не піднімуть питання про належне вшанування пам'яті творців цього фільму?...

Далебі, мова не про нас, ще, слава Богу, живих учасників створення цієї стрічки: Проні Прокопівни - Маргарити Кринциної, Секлети Лимерихи - Нони Хронидівни Копержинської, Жениха Галі - Анатолія Юрченка, Химки - Таїсії Литвиненко, служниці в пансіоні - Ніни Антонової, Галі - мене...

Мова, передовсім, про головного творця “Зайців”, видатного (неможливо вимовити “покійного”) українського кінорежисера Віктора Михайловича Іванова.

... Доля кілька разів подарувала мені можливість працювати з цією незвичайною людиною - в

“За двома зайцями” та в “Олексі Довбуші”, де я грала Марічку Дзвінку... Які, здавалось би, різні картини... Різні за тематикою, жанром, образною мовою... Різні, але однакові за рівнем майстерності режисера-художника, проникненням в глибину матеріалу, а, найголовніше - в глибину переживань людської душі, - персонажа й актора... Звідки бралася така “поліфонічність” душі митця?... Вічно незадоволений подіями на кіномайданчику - насамперед собою, своєю роботою, він завжди зникав кудись на кілька хвилин і вертався - ще більш незадоволений, більш збентежений і ще більш вимогливий до себе, і лише потім до нас, - акторів і решти членів кіногрупи...

Порівнявши між собою навіть, лише ці дві картини - “За двома зайцями” та “Олексу Довбуша”, не кажучи про інші: “Пригоди Тарапуньки”, “Шель-

Олег Борисов у ролі Голохвастова.

менко денщик", "Сто тисяч", "Непосиди", "Ключі від неба", "Ні пуху, ні пера", "Веселі Жабокричі", "Оглядини" та ін. неможливо не збагнути що саме Провидіння обдарувало Віктора Михайловича і щедрим талантом, і безмежною фантазією, і безмежною любов'ю до своєї землі, розумінням її образної мови, надчутливістю до переживань людської душі... Здається, що він тримав руку на грудях, дослухаючись до свого серця, а ритм його був суголосний ритмові серця України...

Я пригадую ті безконечні розмови, у нас на кухні, між ним і моїм чоловіком Володимиром Денисенком. Їхні оповіді, доповнюючи одна другу, витворювали якусь фантазмагоричну картину Всесвіту Української Душі. Це заворожувало і причаровувало. Скільки сценаріїв можна було б створити з того, що розповідав Віктор Михайлович. Він був старшим від нас років на двадцять і розповідав про те, що бачив, коли, працюючи машиністом на залізниці, об'їздив всю Україну та й не тільки її. А які чудові дитячі оповідання він писав... Таким він і видався нам - трохи буркотливим, проте, безмірно добрим чарівником з дитячої казки, з незатлумленою буденністю душею, що здатна була досягнути весь світ у його неподільній гармонії...

"За двома зайцями"... Той надзвичайний матеріал п'єси Старицького, в якій, цей корифей неперевершено обробив "На Кожум'яках. Міщанську комедію на 5 дій" Нечуя-Левицького. Атмосфера справжнього, неперебудованого і "неперекрашеного" ще Подолу... Склад групи: Лідія Тихонівна Байкова - художник по костюмах, яка "одягла" не лише "Зайців", а й "Олексу Довбуша", "Тіні забутих предків", "Білого птаха з чорною ознакою" та ін. Оператор - Вадим Ілленко... Актори - Олег Борисов, Нона Копержинська, Маргарита Криницина, Микола Федорович Яковченко... Вже самі по собі назви та імена говорять, що це була за робота.

Коли замислишся, чому й досі цю картину дивиться і любить так багато людей, виникають запитання. Зокрема, - невже нічого не змінилося? Невже в Сірках, Голохвастих, Пронях, Галях сучасний глядач впізнає щось сьогоденне, те що він спостерігає і зараз? Безперечно... Але в той же час, загальна популярність фільму "За двома зайцями" змушує визнати, що сучасні Серкови і Галахвастови, також сидять і дивляться цей фільм, - найдивовижніше - сміються, - сміються щиро від усієї душі, навіть не підозрюючи, що сміються над самими собою... Такого феномену може до-

сягти, лише справжній мистецький твір.

Напевне, ніхто не зможе заперечити, що ні сам по собі геніальний драматургічний матеріал, ні видатні художники, оператори, актори, - все це разом не змогло б досягти такого результату, якби не об'єднуючі зусилля однієї людини. Людини з вразливим, трепетним і полум'яним серцем, яка збирає всіх нас в один ансамбль, проникла в глибини матеріалу і відшукала в ньому і в наших душах ту вічну іскру, з якої і викресала тоді негасимий очищаючий вогонь. Він не гасне й досі...

Дорогі мої колеги, дорогі мої "зайчики", всі - хто брав участь у створенні цього фільму, вітаю Вас із нашим 35 - ти літнім ювілеєм! За цей час наші "зайчики" вирости у справжніх "Зайчиків", яких глядач так щиро любить, попри всю плинність і змінюваність часу і обставин, в яких ми живемо. Згадаймо одне одного і збагнемо, що ми жили не марно, бо зробили цей фільм, додали до Зодіака ще одне сузір'я - сузір'я "Двох Зайців", і воно сяятиме вічно на небосхилі українського мистецтва. Згадаймо й того, хто зібрав нас і запалив, - Віктора Михайловича Іванова... Мир душі його і вічна слава...

25.VI.1996

Кадр із фільму "За двома зайцями". Режисер В.Іванов 1961.

Режисер Віктор Іванов.